

يك گوشه از عمارت نظامیه

یقیناً غالب مردم طهران يك قسمت از عمارت با شكوه نظامیه را كه اکنون مركز كافه ایست با اسم «لقاظه» مكرّر دیده و تالار مجلل آنرا كه در سال ۱۲۷۰ قمری شروع و تزئین و نقاشی آن در حدود ۱۲۷۳ بانجام رسیده است دیده اند.

این عمارت جزء باغ بسیار بزرگی بوده است كه حالیه تجزیه شده، تنها همین قسمت كه در ضلع شمالی آن قرار داشته امروز باقی مانده است. این باغ و عمارت را میرزا آقاخان اعتمادالدوله صدر اعظم نوری كه پس از مرحوم مغفور میرزا تقیخان امیر كبير فراهانی بصدارت نشست در خارج از طهران آنوقت كه بخیابان چراغ برق حالیه منتهی میشد برای پسر بزرگ خود میرزا كاظم خان ساخته.

میرزا كاظم خان كه نظام الملك و شخص دوّم مملكت لقب داشت همان کسی است كه در سال ۱۲۶۸ پس از قتل مرحوم امیركبير شوهر زوجه محبوبه این مرد بزرگ امیرزاده ملقبه بعزه الدوله شد و ناصرالدین شاه بعنف خواهر تنی خود را پس از كشتن امیركبير وادار كرد كه بازواج میرزا كاظم خان پسر اعتمادالدوله نوری درآید. تالار عمارت نظامیه در داخل دره چهار طرف متضمن پرده هائی نقاشی است كه سراسر چهارطرف دیوار داخلی تالار را پوشانده، در قسمت غربی ناصرالدین شاه بر تخت جلوس کرده و صدر اعظم و پسرش نظام الملك و پسران خرد سال شاه در دو طرف تخت او ایستاده اند. سه طرف دیگر نقش کلیه رجال و اعیان و ازباب مناصب لشكری و كشوری است كه صورت همه بحال ایستاده نموده شده است.

در گوشه شمال شرقی تالار در يك پرده صورت نمایندگان مختار خارجه نقش است كه در يك طرف ایشان میرزا سعیدخان وزیر دول خارجه نموده شده و در طرف دیگر میرزا عباسخان منشی اول این وزارتخانه.

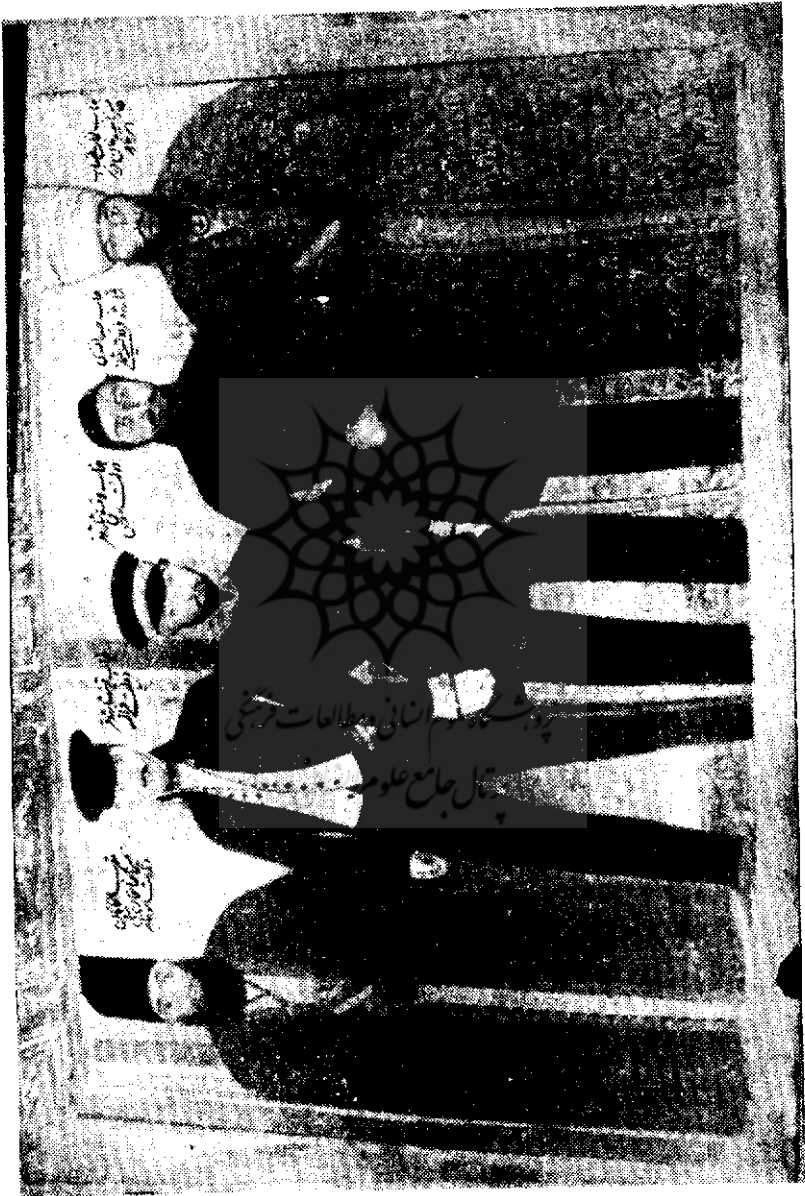
میرزا سعید خان انصاری که بعدها مؤتمن‌الملک لقب گرفت و از منشیان زیر دست امیر کبیر بود در تاریخ ربیع الثانی ۱۲۶۸ که میرزا محمدعلیخان شیرازی وزیر دول خارجه فوت کرد بکفالت وزارت خارجه منصوب شد و درست يك سال بعد عنوان وزیر دول خارجه را یافت و این دوره از وزارت او تا شعبان ۱۲۹۰ یعنی تا تاریخی که حاجی میرزا حسینخان مشیرالدوله وزارت خارجه را هم ضمیمه مشاغل صدارت خود نمود طول کشید.

اما میرزا عباسخان تفرشی منشی اول وزارت خارجه در این تاریخ نیز از منشیان مرحوم امیر کبیر بود و در مدت وزارت خارجه میرزا محمدعلیخان شیرازی و میرزا سعید خان مؤتمن‌الملک همواره در دفتر این وزارتخانه بسمت منشیگری خدمت میکرد و تا آنکه بعد ها قوام‌الدوله لقب یافت و در ۱۳۰۵ که یحیی خان مشیرالدوله از وزارت خارجه برکنار شد وزیر خارجه گردید و او تا هجدهم محرم ۱۳۱۴ که تاریخ فوت وی است همچنان در این مقام بود.

در این قسمت از تقاضیهای تالار نظامیه چنانکه مشاهده میشود فقط تصویر سه تن از نمایندگان خارجه نموده شده اول حیدر افندی کار دار سفارت عثمانی دوم لاکوفسکی ۱ کاردار سفارت روسیه سوم کنت گویننو ۲ کاردار سفارت فرانسه که در سال ۱۲۷۳ باین مأموریت بطهران آمده بود.

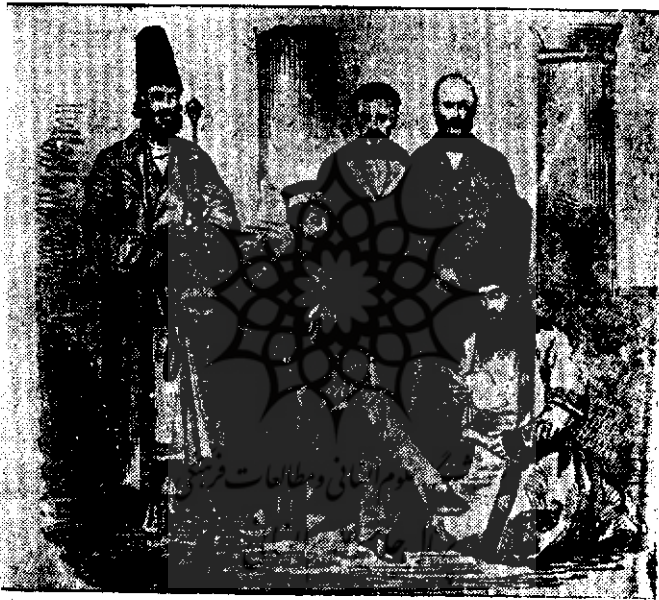
نکته مهم اینکه در این پرده صورتی از نماینده انگلیس دیده نمیشود، علت این مسأله تیرگی روابط بین ایران و انگلیس در این تاریخ مخصوصاً تقار سختی بود که بین میرزا آقاخان صدر اعظم و چارلس موری ۳ وزیر مختار انگلیس بروز نموده و منجر بقهر کردن موری از طهران بتاریخ ربیع الثانی ۱۲۷۲ شده بود.

دولت ایران در سال ۱۲۷۲ سلطنت مراد میرزا حسام‌السلطنه فرمانفرمای خراسان را بلشکرکشی بهرات و تسخیر آنجا و داشت و انگلیسها که از این قضیه راضی نبودند و میکوشیدند که این ولایت را از ایران مجزاً کنند بوزیر مختار خود دستور داده بودند که برای ترك طهران و قطع روابط سیاسی با ایران پی بهانه بگردد، موری هم

میرزا سعید خان وزیر خارجه و میرزا عباسخان منشی اول آن وزارتخانه و هیات نمایندگان خارجه در طهران

بدگویی از شاه و صدر اعظم را روز بروز در طهران بیشتر میکرد تا آنجا که این صحبتها بگوش ناصرالدین شاه رسید و شاه در ربیع الثانی ۱۲۷۲ متغیرانه دستخطی راجع بسوء معامله و مراتب بی ادبی آن وزیر مختار خطاب بمیرزا آقاخان نوشت و دستور داد که عین آنرا میرزا عباس خان منشی اول وزارت خارجه و میرزا ملکم خان مترجم آن وزارتخانه باطلاع نمایندگان دیگر دول بیگانه مقیم طهران برسانند و ایشان نیز چنین کردند، فاش شدن مضمون این دستخط چارلس موری را بر آن داشت که بیرق انگلیس

مستر موری وزیر مختار انگلیس و اعضای سفارت

را در طهران بخواباند و طهران را ترك گوید، متعاقب حرکت او از طهران بود که دولت انگلیس رسماً بایران اعلان جنگ کرد و بیوشهر و محرمه لشکر پیاده نمود. غرض از این بحث آنکه اگر چه بنای نظامیه در ۱۲۷۰ شروع شده ۱ تاریخ اتمام پرده های نقاشی آن و نصب آنها در تالار زودتر از سال ۱۲۷۳ که در آن کشت گوینو تازه بعنوان کاردار ایران آمده بوده است انجام نکرفته است.

۱ - میرزا معدهلی خان شمس الشراء سروش اصفهانی در تاریخ این بنا گوید:

« کلک مشکین سروش از بی تاریخ نوشت « ای نظامیه طربزانی آباد یای »